

B"H

Šabat Šoftim

Jeruzalem	18:31	19:48
Zagreb	19:28	20:27
Rijeka	19:34	20:33
Split	19:23	20:22
Dubrovnik	19:15	20:14
Vinkovci	19:16	20:15
Sarajevo	19:16	20:15
Bihać	19:27	20:26
B. Luka	19:22	20:21
Beograd	19:09	20:12
Novi Sad	19:13	20:16
Subotica	19:15	20:19
Zrenjanin	19:11	20:11
Niš	19:01	20:03
Beč	19:31	20:30
Frankfurt	20:05	21:04
Edison, NJ	19:21	20:20

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Na dan: utorak 29.8.2017.

Alot Hašahar	4:38
Najranije Talit	5:16
Nec Hahama	6:14
Najkasnije Š'ma	9:35
Zman Tefila	10:42
Hacot	12:57
Minha Ketana	16:52
Plag Haminha	18:16
Šekia	19:40
Cet Ha-kohavim	20:22

Paraša Šoftim

(D'varim 16,18-21,9)

Moše daje upute izraelskom narodu da u svakom gradu imenuju suce i službenike koji će provoditi zakon: „Pravdu, pravdu ćete provoditi,“ nalaže im, a morate ju odmjeravati bez korupcije i pristranosti. Zločin treba detaljno istražiti, a dokaze temeljito razmotriti – najmanje dva vjerodostojna svjedoka su potrebna za donošenje presude i odmjeravanje kazne.

U svakom naraštaju, kazuje Moše, bit će onih kojima će biti povjeren zadatak da tumače i primjenjuju zakone

Tore. „Radit ćeš u skladu sa zakonom kojem će te oni učiti i prema prosudbama u koje će te oni uputiti; nećeš se okrenuti od onoga što ti oni kažu ni lijevo ni desno.“

Paraša Šoftim uključuje: zabranu idolopoklonstva i vračarija; zakone kojima se uređuje imenovanje i ponašanje kralja; vodič za izgradnju „gradova pobježišta“ za one koji su počinili nehotično ubojstvo. Izložene su i brojne ratne uredbe: izuzeće od odlaska u borbu za one koji su se tek vjenčali, izgradili kuću, posadili vinograd ili „se boje ili su meka srca“; zahtjev da se prije napada na neki grad ponude uvjeti za mir; zabrana objesnog uništavanja nečega što je vrijedno, a kao primjer se navodi zakon kojim se zabranjuje sječa stabala voća radi opsade (u tom smislu je i glasovita izreka u Tori „Jer čovjek je stablo u polju“).

Paraša završava navođenjem zakona o *egala arufa* – posebnom postupku koji treba provesti kad se ne zna tko je ubojica, a tijelo je pronađeno negdje vani – što povlači odgovornost zajednice i njezinih vođa ne samo radi onoga što čine, nego i radi onoga što su mogli spriječiti da bude učinjeno.■

Prevela: Dolores Bettini

Allja po allja

Kohen - prva aliya - 18 p'sukim - 16,18-17,13

Treba postaviti suce da razjašnjavaju zakone i sudske izvršitelje za provođenje zakona diljem zemlje, a oni svoje dužnosti moraju obavljati pravedno. Oni ne smiju iskrivljavati zakon, ni pokazivati pristranost, ili uzimati mito koje zasljepljuje i izopačuju čak i najpoštenije i najodgovornije u narodu. Pravda se treba provoditi gorljivo, tako da budemo vrijedni življenja u *Erec Jisraelu* i da tamo procvjetamo.

Što ako sudac odluči glasati u korist potkupljivača, čak i bez mita. Pravda je svejedno zadovoljena. Je li mito manje ozbiljan prekršaj? Odgovor je **ne**. Mito je mito. Jedna stvar vodi drugoj, i pravda će biti iskrivljena.

Cedek cedek tirdof - Pravdu ćete tražiti. Na dvostruko ponavljanje riječi *cedek* može se gledati kao na podsjetnik da pravdu ne samo da treba slijediti, već da i sredstva koja se koriste u ostvarivanju pravde također trebaju biti pravedna. Mi ne stavljamo svoj potpis na ideju da cilj opravdava sredstva.

Ismijavati pravdu, a tvrditi da je to pravda najveći je mogući prijestup. *Cedek b'cedek*, pravda s pravdom ...

Zabranjena je sadnje stabala u dvorištu *Mikdaša* (ili blizu *Mizbei'aha*) - to je idolopoklonička praksa. (Ova zabrana vrijedi i danas.)

Zabranjeno je postavljanje spomenika (kao što se vrši pri obožavanju idola) B-gu (čak i uz "ispravne" motive).

Ismijavanje pravde navedeno je uz idolopoklonstvo kako bi se istaklo koliko je ozbiljan taj grijeh. Pirkei Avot navodi da "mač dolazi na svijet zbog izvrtačenja pravde ... progonstvo dolazi zbog idolopoklonstva".

Oba grijeha dovode do toga da izgubimo posjed *Erec Jisraela*. I obrnuto, ako ostanemo vjerni B-gu i međusobno se odnosimo pošteno i pravedno, to će nam osigurati posjedovanje naše zemlje. Gemara navodi da je "imenovanje neprimjerenih sudaca ekvivalent sadnji stabla u blizini žrtvenika". Posaditi stablo u pokušaju da bolje uresimo Hram čin je potpune zablude. Ljepota *Beit HaMikdaša* proizlazi iz njega samoga i to je njegova duhovna suština. Misliti da vanjsko ukrašavanje može pridonijeti njegovoj ljepoti je pomankanje razumijevanja onoga što *Beit HaMikdaš* jest. Isto tako i imenovanje sudaca zbog njihovog izgleda, bogatstva, stasa, itd. (a ne zbog učestalosti i umješnosti suđenja) podjednako je "promašen cilj".

Žrtvovanje životinja koje imaju nedostatke zabranjeno je. (Tora na drugom mjestu nabroja vrste nedostataka - Gemara se bavi tim pojednostojima)

Tora dalje naglašava da je idolopoklonstvo najteži grijeh. Ako među sobom otkrijemo svog bližnjeg Židova koji štuje bilo koga/što drugo osim B-ga, moramo vrlo pažljivo istražiti slučaj protiv njega (ili nje). Ako je osoba osuđena od strane suda, kazna je smrt kamenovanjem, čime se uklanja zlo iz naše sredine. Neophodno je svjedočenje najmanje dvojice svjedoka da bi ga se osudilo. Nitko ne može biti osuđen na smrt (ili biti kažnjen na neki drugi način) svjedočenjem samo jednog svjedoka. Sami svjedoci često su uključeni u izvršenje kazne.

Tora zatim uspostavlja mehanizam za održavanje židovstva kroz generacije (naglašavajući, između ostalog, da ako nastanu sporovi ili je potrebno pojašnjenje halahičkih točaka, da se moramo posavjetovati sa sucima **u svoje vrijeme**) te dina-

mička primjena halahe u sva vremena (dajući učenjacima mehanizam za donošenje zakona za očuvanje Tore i njezino pravilno poštivanje).

Dužni smo učiniti sve što Sanhedrin (najviši halahički autoritet) uči i zapovijeda. Ne smijemo skrenuti od njihovih odluka "ni desno ni lijevo".

S gledišta micvi

Uvod u Rambamovu Knjigu micvot sadrži 14 "pravila" prema kojima Rambam broji 613 *micvot* Tore. Prvo pravilo navodi da se rabinske *micvot*, poput Hanuke i Purima, neće računati među 613 *micvot* Tore.

Ovo se može činiti jasnim, ali Rambam se osjeća dužnim da formulira ovo pravilo kojim se suprotstavlja onima koji su brojali *micve* prije njegovog vremena, a koji **jesu** uključivali neke od "rabinskih *micvot*" među *tarjag*. Zbog čega bi netko smatrao postbiblijske *micvot* Hanuke i Purima dijelom zakona Tore? Isto tako, zašto se *braha* za *micvot*, koja kaže "... B-že ... koji si nas posvetio svojim *micvot* i zapovijedio nam ..." također kaže i za šest rabinskih zapovijedi? (svijeće za šabat i *jom tov*, svijećice za Hanuku, Megilat Ester i druge Megilot, *netilat jadajim*, Hallel i tri vrste *eruva*.) Odgovor na oba pitanja temelji se na *p'sukimima* s početku ovotjedne *sedre* koja govori o autoritetu *micvot* Sanhedrina. U suštini, Tora nam nalaže da držimo rabinski zakon.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

Stoga se može tvrditi da rabinski zakon **jest** zakon Tore. Iz toga slijedi da bi se moglo razmotriti ubravanje Hanuke i Purima među 613, i logično je koristiti formulu *brahe* za *micvu* za rabinske *micvot*.

Rambam se tome ne protivi. Međutim, on inzistira na tome da rabinske *micvot* ne možemo zasebno uračunati među 613. To bi moglo dovesti do neodržive situacije da bi svaki puta kada bi Sanhedrin stvorio novu rabinsku *micvu* bilo potrebno ponovno odrediti broj *micvot*. Onaj tko, na primjer, ne pali svijeće za Hanuku, istodobno neispunjava rabinsku zapovijed i dvostruko krši *micvot* Tore *taase* i *lo tasur*.

Znači li to da je kršenje rabinskog zakona ekvivalentno (ili čak teže) od kršenja zakona Tore?

Općenito se smatra da je Tora "svojim autoritetom poduprla" rabinski zakon, no rabinski zakon ostaje "jednu razinu", da tako kažemo, ispod zakona Tore. Bez te bi razlike, rabinski zakon možda bio zabranjen zbog *bal tosifa* (nadodavanja Tori).

Među uredbama Sanhedrina, koje smo dužni slijediti, jest i njihovo predstavljanje Usmenog zakona, te njihovo izvođenje zakona Tore pomoću 13 "talmudskih" načela analize - i jedna i druga se smatraju "D'O'rajta" (zakonom Tore), te različitim odredbama i mjerama koje Sanhedrin donosi kao zaštitu zakona Tora, ili zbog sličnosti sa zakonom Tore, ili iz kojeg god drugog razloga su donijeli svoju odluku.

Mi koji smo stajali na Sinaju prihvatili smo judaizam "u paketu". Obavezali smo se na Pisanu Riječ, na Usmeni zakon onako kako ga poučava Talmud i kao što je predstavljen i pojašnjen susljednim Sanhedrinima, rabinskom zakonu kako

je objavljen kroz naraštaje. Mi smo karike u lancu tradicije koji je bio iskovan na Sinaju, a mi moramo učiniti svoj dio kako bismo lanac održali čvrstim i prenijeli ga na sljedeću generaciju i dalje.

Učenjak Tore koji ima autoritet da donosi halahičke presude, a koji se protivi Sanhedrinu i potiče druge da zanemare njihovu odluku, može (pod određenim okolnostima) biti pogubljen. Takav je pojedinac poznat kao *zaken mamrei* i na kraju mu sudi Veliki Sanhedrin. Ovo će poslužiti da odvraća narod od takvog ponašanja. Prosječni Židov nije na isti način podložan mogućem pogubljenju, ali je ipak upozoren na ozbiljnost nepokoravanja rabinskoj vlasti. [Vjerojatno je da zapravo nikada niti jedan pojedinac nije bio pogubljen kao *zaken mamrei*, no ova ideja daje ogromnu težinu ozbiljnosti rabinskog zakona.]

Levi - druga alija - 7 p'sukim - 17,14-20

Kada će narod ući u zemlju, osvojiti je i nastaniti se u njoj, pa kada zatraži kralja (poput naroda oko njih - ova fraza u sebi sadrži upozorenje protiv takvog zahtjeva iz pogrešnih razloga), *micva* je da se "nad nama postavi" kralj (kojega B-g izabere) iz židovskog naroda - za kralja ne smijemo izabrati ne-Židova. Kralj ne smije posjedovati previše konja (odnosno više nego li je potrebno za njegovu vojsku itsl.), niti smije povesti narod natrag u Egipat - zabranjeno nam je da se nastanimo u Egiptu. (Posjete su dopuštene.) Kralj ne smije imati prekomjerno mnogo žena (više od 18), niti smije nakupiti prekomjerno bogatstvo (to se odnosi na bogatstvo za njegove vlastite potrebe - sva novčana sredstva potrebna za upravljanje kraljevstvom isključena su iz zabrane).

Kralj mora napisati *Sefer Toru* za sebe (uz onu za koju mu je naređe-

no da je napiše kao Židov). Tu Toru treba kopirati iz *sefer Tore Beit Ha-Mikdaša*.

Kralj Izraela ima impresivne ovlasti nad svojim podanicima. Zbog toga je za njega nužno da neprestano pred sobom ima "silu skromnosti" i moralna ograničenja Tore. Tora je njegov vodič ka ispravnom načinu vladanja. Kralj koji se rukovodi zakonom i vrednotama Tore veliki je dobitak za Izraelski narod. Kralj koji nije takav, naš je najstrašniji rizik.

Šliši - treća alija - 5 p'sukim - 18,1-5

Kohanim-Leviim neće dobiti zemljišta u *Erec Jisraelu* (osim gradova koje su im ustupila plemena), niti će sudjelovati u razdiobi ratnog plijena - njihova svetu službu u *Mikdašu* smatra se njihovim dijelom.

(Među ostalim darovima za *kohena*), *kohen* treba dobiti točno određene dijelove svake životinje zaklane za hranu - prednje noge, jezik i okolno područje, želudac i okolni loj, *t'ruma* od uroda i prvo ostrizenu vunu ovaca. Ovi su darovi pravo *kohena* zbog njegove svete službe.

S gledišta micvi

[1] S obzirom da je *t'ruma* "kodesh" i zbog toga je se u današnje vrijeme ne može dati *kohenu* zbog rasprostranjenog stanja obredne nečistoća, druga dva spomenuta dara nisu sveta, pa se stoga mogu davati i danas.

[2] *T'ruma* očito vrijedi samo u Izraelu. Ali isto tako i "prvo striženje ovaca". To je manje očigledno, jer to nije poljoprivredna *micva*. (Imajte na umu da Mišna u Hulin 11 navodi da se ova *micva* primjenjuje i izvan Izraela. Rambam u Gemari u Hulin nalazi mjesto koje kaže da halaha **nije** poput ovoga u Mišni.) Pojam "*reišit*" koristi se za *t'ruma* i za prvo striženje. I u istom *pasuku*. Ovo je

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijsa**

tekstualna veza sa propisom Usmenog zakona da je prvo striženje obaveza samo u *Erec Jisraelu*. Ironično, postoje *micvot* koje Tora izravno povezuje s *Erec Jisraelom*, a Usmeni zakon kaže da su isto tako obavezne i izvan Izraela (uz određene razlike). *Orla* je dobar primjer toga. Zatim, postoje *micvot* koje Tora zahtijeva samo u *Erec Jisraelu*, no učenjaci ih traže i van *Jisraela*. *Hala* je dobar primjer toga. Još dvije stvari o prvom striženju. Obaveza započinje s najmanje pet ovaca (neki to osporavaju). A *micva* se može ispuniti davanjem vune ženi, *bat-kohen* ili *eišet kohein*.

[3] "Darovi od mesa" mogu se dati "*bat kohen*", čak i ako je udana za nekohena.

R'vi'i - četvrta alijsa - 8 p'sukim - 18,6-13

Kohanim i *Levijim* trebaju razdijeliti svoje poslove u blagdansko vrijeme podjednako među različitim obiteljima.

Slijedi drugo upozorenje, da pazimo da ne učimo iz njih i ne prihvaćamo bilo koju od odvratnih praksi naroda koje ćemo susresti u *Erec Jisraelu*. Ovdje se implicira da ne smijemo "naučiti raditi" užasne stvari, ali možemo učiti o njima kako bismo razumjeli njihove običaje i bolje podučili svoje bližnje, Židove, o ovoj temi. (Tur Šulhan Aruh, na osnovu Gemare)

S praktične strane ove odluke, čovjek mora biti vrlo dobro utvrđen u svom vlastitom judaizmu prije čitanja i učenja o drugim svjetskim religijama i poganskim praksama. Takvo izučavanje treba obaviti pod nadzorom svog mentora.

Klonite se običaja provođenja svoje djece kroz vatru (živi primjer kažnjive poganske prakse, koja se ubraja među *micvot* na drugom mjestu), gatanja i određenih tipova medita-

cija koje imaju za cilj "pročitati budućnost", astroloških predviđanja [broje se na drugom mjestu, neki drugi aspekti astrologije nisu halahički neprihvatljivi, no treba biti na oprezu), oslanjanje na predznake [broje se na drugom mjestu], prizivanje i čaranje, mantranje, mediji, proročanstva i zazivanje mrtvih (seanse, kontaktiranje mrtvih).

Sve gore navedene prakse - a postoje različita mišljenja o tome na što se točno odnosi svaki od izraza Tore - odvlače Židova od njegovog izravnog, "čistog" odnosa s B-gom. Mi moramo težiti za tim izravnim odnosom.

Hamiši - peta alijsa - 22 p'sukim - 18,14-19,13

Drugi narodi slušaju one koji prakticiraju okultne vještine. B-g nas nije učinio takvima. Mi imamo proroke (kao što je Moše), koji se podižu iz naše sredine, i njihova proročanstva mi imamo slušati. Ovo je bio dio "dogovora" postignutog s B-gom na Sinaju, kada smo tražili da ne sluša-mo B-žji "glas" izravno. B-g je pristao na naš zahtjev pod uvjetom da slušamo istinske proroke koji će nam prenositi što B-g od nas traži. Svatko tko ne sluša B-žju Riječ preko proroka, morat će "odgovarati Njemu".

Ali prorok se ne smije usuditi govoriti u B-žje ime pod lažnim izgovorima, ili zagovarati idolopoklonstvo. Kako ćemo znati što jest, a što nije B-žja riječ? Prorok mora imati 100%-tno "zadovoljavajuću evidenciju" - sve manje od toga znak je da

se radi o lažnom proroku. (Proročanstva o loših stvarima koja će zadesiti narod mogu se preobratiti iskrenim pokajanjem, pa stoga ona ne bacaju sumnju na proroka.)

S gledišta micvi

Mora se pogoditi osjetljiva ravnoteža, vezano uz proročanstva. Moramo biti izuzetno oprezni da u potpunosti odbacimo lažnog proroka, a opet ne smijemo gajiti nikakve sumnje u pravog proroka (nakon što je demonstrirao svoje "akreditive") - jer bi to oslabilo vezu s B-žjom Riječi. Prorok ne može mijenjati Toru. Ako to učini, tada znamo da je to lažni prorok. Prorok nam ne može zapovijediti da vršimo idolopoklonstvo, čak ni kao jednokratni čin. Ako to učini, on je lažni prorok. Ali prorok nam može zapovijediti da privremeno kršimo *micvu*. Ako bi nam (dokazani) prorok zapovjedio da kršimo šabat - samo ovaj put, mi moramo (ne samo "možemo") prekršiti šabat. Ako to ne učinimo, mogli bismo biti osuđeni na smrtnu kaznu. To je ozbiljna stvar. Teško nam se poistovjetiti s proročanstvom na praktičnoj osnovi, jer "samo toliko van prakse". Ipak, proročanstvo je vrlo značajan dio judaizma. Ne smijemo se bojati usprotiviti lažnom proroku i privesti ga pravdi (i pogubljenju).

Naravno, ne bismo se trebali plašiti učiniti bilo koju od *micvi* iz Tore. U slučaju lažnog proroka, često se radi o karizmatičnoj osobi koja bi mogla imati vrlo mnogo sljedbenika. Protivljenje njemu moglo bi biti vrlo nepopularno. Tora podupire našu odlučnost da se oslobodimo lažnih proroka zapovijedajući nam da se ne plašimo. Možda bismo iz ove *micve* mogli izvući pouku koju možemo primijeniti na sve *micvot*. Nemojte se bojati držati šabat, biti košer, moliti Minha, izbjegavajte *lašon hara*, itd. itd. itd. čak i kada će

(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

takvo postupanje izazvati izrugivanje drugih. Držite se halahe i nemojte se bojati ili neka vam ne bude neugodno raditi to.

Kad se stvari smire u *Erec Jisraelu*, moramo odrediti još tri grada utočišta. Putovi do tih gradova trebaju biti uređeni i obilježeni tako da ubojica lako može pronaći utočište. Gradovi će zaštititi nehotičnog ubojicu od krvne osvete rođaka žrtve. Ako (kada) zaslužimo proširenje naše zemlje, još tri grada će biti određena. Ovo služi da se izbjegne nepotrebno krvoproliće.

Onaj koji je počinio namjerno ubojstvo također bježi u grad utočište, ali biva udaljen od tamo - da mu se sudí. Ne smijemo zanemariti ove situacije - i one koje se odnose na napade, tako da bismo time odstranili prolijevanja nedužne krvi i za-sluzili dobar život.

Šiši - šesta aliya - 17 p'sukim - 19,14-20,9

Ne smije se zadirati u područje drugoga. To se doslovno odnosi na zabranu pomicanja graničnog znaka između vaše zemlje i zemlje vašeg bližnjega, te na taj ukrasti nešto od njegove svojine. Iako je krađa već zabranjena (i ubrojena je među 613), ova zabrana naglašava ozbiljnost krađe zemlje, posebno u *Erec Jisraelu*.

Ova se zabrana proteže i na druge oblike posizanja, npr. nepošteno tržišno natjecanje koje krade nečije poslovanje.

Zabranjeno je donijeti presudu (u većini slučajeva) na temelju svjedočenja jednog svjedoka. Potrebno je imati barem dva svjedoka. (Ponekad će ono što jedna osoba kaže upravit suce u određenom smjeru, ali ne kao formalno svjedočenje.)

Ako lažni svjedoci skuju plan da prevare optuženika (i njihov se plan razotkrije na točno određeni način i

na određenoj točki suđenja), njih se mora kazniti na način na koji su se urotili protiv svog bližnjeg.

S gledišta micvi

Lažno svjedočenje je već zabranjeno devetom zapovijedi. Ovdje imamo jednu vrstu lažnog svjedočanstva - *eidim zomemim*, svjedoke koji su se urotili. Postoji snažan element *hoka*, zapovijedi bez jasnog logičkog razloga, u ovoj vrsti lažnog svjedočenja. A i B svjedoče da je Lavan ubio Eisava u određeno vrijeme, u određeni dan, na određenom mjestu. Tijekom suđenja, C i D svjedoče da su A i B bili s njima na taj dan, u to vrijeme, na nekom drugom mjestu, i stoga nikako nisu mogli biti svjedoci ubojstva. Pod pretpostavkom da ništa na manjka svjedočenju C i D, svjedočanstvo A i B je poništeno i Lavan je oslobođen. Nadalje, A i B sada podliježu smrtnoj kazni (iako bi "obično" lažno svjedočenje kao kaznu donijelo "samo" bičevanje). Postoje mnogi zamršeni i fascinantni detalji u ovoj temi - prikazani su u Sanhedrin i Makot.

Š'vi'i - sedma aliya - 20 p'sukim - 20,10-21,19

Prije nego li se napadne neprijateljski grad, mora biti poslana mirovna ponuda. (To vrijedi za sve neprijatelje uključujući i Amaleka!, ali isključuje Amona i Moava.) Ova je ponuda uvjetovana prihvaćanjem 7 zakona sinova Noahovih i drugih ograničenja. Ako se ti uvjeti ne ispunje, napadamo i uništavamo mušku populaciju. Žene kao zarobljenice i ratni plijen smije se uzeti, izuzev kod "7 naroda". Te se narode mora u potpunosti iskorijeniti kako bi se odstranio njihov zli utjecaj.

Kada se vrši opsada grada, treba paziti da se ne unište voćke. Jedino se stabla koja daju sjenu može posjeći da se načini oruđe potrebno za

opsadu.

Naši su učenjaci ovu zabranu *bal tašhita* proširili i na mnoge vrste bezobzirnog rasipanja.

Ako se u polju nađe mrtvo tijelo i nije poznato tko je počinio ubojstvo, vrši se mjerenje kako bi se odredilo koji je grad najbliži. Starješine toga grada vrše obred koji uključuje ubijanje teleta kako bi se potencirala besmislenost krvoprolića. Područje na kojem se obred izvrši nikad se ne može obrađivati niti se na njemu saditi. Starješine izjavljuju da nisu odgovorni za ovo smrtno stradanje. Cijeli postupak ima ozbiljan učinak na sve koji su uključeni, i nadamo se da dolazi do iskrenog pokajanja, te pomirenja kojeg daje B-g, jer čitav narod sada ozbiljnije shvaća "život".

Misao o *egla arufa*. Pročitajte ponovno prethodni odlomak. Jeste li zamijetili čudnu naredbu o uzimanju teleta i njegovom pogubljenju jer je prolivena nevina krv. A ono da je to učinjeno kako bi se istaknula besmislenost svega toga? Zvuči kao da je proliveno još više krvi. Pa što je tele učinilo? Teško je to shvatiti, još teže objasniti. Rekao bih to ovako. B-g nije (da tako kažemo) sretan što nam zapovijeda da uzmemo tele i pogubimo ga. Od njega se ne izvlači nikakva korist. Ne jedemo ga. Ne hranimo njime naše pse. Nikakve koristi. Čisti gubitak. Zemlja na kojoj je obred izveden također je izgubljena. Obred nas treba uzrujati. Namjera je da vođe našeg društva (a i svi mi, članovi društva) steknemo novi pogled na ono što se događa. Ako je rezultat *egla arufa* poboljšanje društva, onda ono se uklapa u B-žje planove. Ako je tele pogubljeno a zemlja izgubljena, a ništa se drugo nije promijenilo, ne mogu zamisliti da je B-g zadovoljan. Stoga moramo postati bolji ljudi i bolji Židovi. ■

Rav Kook:

Mudrost u građanskom pravu

Tri vrste sudova

Tora zapovijeda da se u svakom gradu uspostavi sistem sudova i policije. Pravni sistem Tore sadrži tri razine sudova:

Regularni sudovi od tri suca koji se bave stvarima građanskog prava – parnicama i drugim monetarnim slučajevima (na hebrejskom, *dinei mamonot*).

Viši sudovi sastojali su se od 23 suca koji su se bavili kaznenim pravom (na hebrejskom, *dinei nefšaot*). Ti su se sudovi zvali 'Mali Sanhedrin'.

Vrhovni sud sastojao se od 71 suca, a nazivao se 'Veliki Sanhedrin.' Nalazio se u kompleksu Hrama u Jeruzalemu i imao je dvije funkcije: a) da razjasni zakon u novim ili nejasnim slučajevima, i b) da objavljuje nove proglose.

Složenost građanskog prava

Biti sudac u Velikom Sanhedrinu bila je najprestižnija pozicija. Svi suci morali su biti mudri i ponizni, voljeti istinu i mrziti mito, biti izuzetno poštovani pojedinci. Članovi Vrhovnog suda morali su biti najveći učenjaci generacije. Oni su morali biti vješti u znanostima poput medicine i astronomije.

Očekivali bismo da će se od člana Malog Sanhedrina zahtijevati veća razina učenosti nego od člana skromnog tročlanog suda.

Međutim, Talmud kaže da su slučajevi građanskog prava zahtijevali veću učenost i mudrost nego slučajevi kaznenog prava u kojima je presuđivao Mali Sanhedrin.

„Učenik koji dva puta ponizno prihvati ukor svog učitelja, zavrijedit će da sudi u građanskom pravu i u slučajevima kaznenog prava.

Kao što je učio rabi Išmael: Onaj tko želi biti mudar treba učiti građansko pravo jer nijedno drugo područje Tore nije toliko zapetljano; to je kao tekući izvor.“ (*Berachot 63b*)

Ta talmudska tvrdnja podiže mnoga pitanja. Kakva je to vrsta nagrade za tog učenika? I zašto je građansko pravo složenije od drugih područja Tore?

Građansko pravo protiv kaznenog prava

Nekim učenicima, vještina u njihovom učenju dolazi brzo i lako. Drugi se učenici moraju mnogo više mučiti kako bi savladali gradivo. Učenik koji ustraje u svom učenju, unatoč greškama, bit će nagrađen za svoj trud. Kao nagradu za njegovu marljivost i predanost, on ne samo da će naučiti zakone, već će dobiti i uvid u načela koja stoje iza njih. Taj uvid zalazi iza detalja koji su vidljivi. On odražava mnogo dublje razumijevanje materije.

Građansko pravo i kazneno pravo oboje su područja zakona, ali se razlikuju u svom temelju. Primarni

cilj građanskog prava je riješiti monetarne nesuglasice između pojedinaca i vratiti vlasništvo pravom vlasniku. Tek je drugi po redu cilj sadašnja ili buduća dobrobit društva. Kazneno pravo, s druge strane, presuđuje najčešće u slučajevima u kojima nema ništa što se može vratiti ili ispraviti. Ovdje je primarni cilj zaštititi društvo od budućih napada.

Zbog te temeljne razlike, monetarni zakon je kompliciraniji. Budući da sudac mora odlučiti između dviju strana koje žele vlasništvo u raznim situacijama međuljudskih odnosa, ta vrsta zakona bavi se sa mnogo više zapetljanih detalja i kompleksnih slučajeva. Stoga je učenje građanskog zakona jedno od najzahtjevnijih područja učenja Tore. Savladati istinski taj predmet zahtijeva duboko razumijevanje pozadine – razumijevanje koje mogu postići samo najmarljiviji i najustrajnjiji učenici.

Vrhovni sud u Jeruzalemu – Nadležnost Sanhedrina

Što se događa ako lokalni sud ne može presuditi u nekom slučaju? U takvim slučajevima, Tora daje autoritet Sanhedrinu, Vrhovnom sudu 71 starješine u Jeruzalemu:

„Ako ne možeš presuditi u nekom slučaju... tada ustani i idi u mjesto koje B-g izabere. Moraš prići levitskom svećeniku i sucu... i moraš učiniti onako kako ti kažu.

(nastavak s 6. stranice) **Rav Kook: Mudrost u građanskom pravu**

Postupi po zakonu Tore na koji ti ukažu i po presudi koju izreknu.“ (Devarim 17,8-11)

U kojim je područjima bio nadležan Vrhovni sud? Je li to bilo samo u halahičkim (zakonskim) stvarima, ili i u stvarima koje su se ticale vjere?

Drugim riječima: dopušta li judaizam intelektualnu slobodu misli i vjerovanja sve dok netko postupa po halahičkim principima? Ili se moraju prihvatiti i principi vjere?

Jasnoća Tore Erec Jisraela

Babilonski i jeruzalemski Talmud se izgleda ne slažu oko ovih pitanja. Babilonski Talmud kaže u Sanhedrin 87a da su slučajevi iznošeni pred Vrhovni sud bili zakonske prirode. On objašnjava da se izraz 'davar' (slučaj) spomenut u stihu, odnosi na halahičke slučajeve. Jeruzalemski Talmud, pak, smatra da 'davar' uključuje također i *agadu*, tj. ne-zakonska pitanja. Koji je ključ ovog neslaganja?

Rav Kook je objasnio da je to neslaganje rezultat osnovne razlike između Tore *Erec Jisraela* koju predstavlja jeruzalemski Talmud, i Tore izvan Izraela koju predstavlja babilonski Talmud.

Različiti pristupi izviru iz toga što je proroštvo ograničeno na zemlju Izrael. Tora *Erec Jisraela* je pod proročkim utjecajem, a to utječe na njen stil i na njenu temeljnu prirodu.

Budući da je Tora zemlje Izrael utemeljena na proročkom znanju i uvidu, diskusije su nepotrebne. Učenjaci *Erec Jisraela* do zakonskih odluka dolaze kroz intuitivni uvid u principe koji stoje u pozadini zakona. To objašnjava stil jeruzalemskog Talmuda u kojem suptilni savjeti često bivaju dovoljni za donošenje konačne halahičke odluke.

Međutim, babilonskom Talmudu nedostaje taj proročki dio. Babilonski mudraci ulazili su u zapetljane rasprave, koristili složene dokaze za

razjašnjavanje halahe. Zato, umjesto izraza koji se koristi u jeruzalemskom Talmudu, „*Ta Hazi*“ ili „*Ta Hami*“ ('Dođi i vidi'), babilonski Talmud koristi izraz „*Ta Šema*“ ('Dođi i čuj'). To izražava udaljenost od izvora, analogno razlici između jasnoće onoga što se vidi nasuprot onoga što se čuje.

Halaha i Agada

Razlika između dvaju Talmuda nije samo u njihovom stilu. Autor *Hovot HaLevavot 2* napisao je u svom uvodu da slučajevi vjere i vjerovanja, koji su temelj materijala *agade*, ne spadaju pod nadležnost Vrhovnog suda. Objasnio je da je to zato što ta učenja nisu stvar primljene tradicije, već su plod našeg intelektualnog truda.

Međutim, taj stav nije univerzalan. Drugi učenjaci, poput Rav Hai Gaona, smatrali su da su i učenja *agade* vezana uz nadležnost Vrhovnog suda.

Mišljenje *Hovot HaLevavota* primjereno je Tori koja se manifestira izvan Izraela. Tamo, bez utjecaja proroštva, vjerovanja su temeljena samo na moći naše logike. Budući da je tumačenje principa Tore stvar intelektualnog truda, prirodno je napraviti razliku između *halahe*, koja zahtijeva detaljnu zakonsku analizu, i manje rigoroznih učenja *agade*. Iz tog razloga, babilonski Talmud odvajava *agadu* i *halahu*, smatrajući da se zapovijed „*Lo Tasur*“ (prkošenje presudama Vrhovnog suda) odnosi samo na zakonske odredbe.

Međutim, u Izraelu, gdje je Tora ukorijenjena u proroštvu, zakonska i ne-zakonska područja Tore dijele iste temelje. Vjerovanja su, baš kao i praktična djela, utemeljena na primljenoj tradiciji i proročkoj inspiraciji. Zato jeruzalemski Talmud kaže da nadležnost Vrhovnog suda pokriva i područje *agade*.

Kohen i sudac

To nam pomaže da razumijemo

zapovijed Tore, „Moraš pristupiti levitskom svećeniku i sucu koji će suditi u to vrijeme.“ Zašto se spominju i svećenik (*kohen*) i sudac?

Te dvije uloge predstavljaju dva oblika autoriteta Tore. *Kohen* predstavlja Toru koja koristi proročke stvari kako bi utvrdila *halahu*. *Kohenova* Tora dolazi iz njegove pozicije B-žjeg glasnika: „*Sa kohenovih usana oni će primati znanje... jer on je anđeo B-ga nad Vojskama*“ (*Malahi 2,7*). To vrijedi osobito za Velikog svećenika kojem je bila potrebna božanska inspiracija kako bi se konzultirao sa Urimom i Tumimom (*Joma 73*).

S druge strane, sudac predstavlja Toru koja sudi prema logici. Spominjanjem *kohena* i suca, Tora daje do znanja da su oba pristupa validna, i oba vrijede. Ako bi Tora spomenula samo *kohena*, netko bi mogao pomisliti da samo Tora utemeljena na proročkoj inspiraciji zadržava svoj autoritet. A ako bi spomenula samo suca, netko bi mogao misliti da u halahičkom procesu nema mjesta za božansku inspiraciju, kao što bi se moglo razumjeti iz stiha, „(Tora) nije u Nebu“ (*Devarim 30,12*).

Buduće jedinstvo *agade* i *halahe*

Prirodno je činiti razliku između otvorenog učenja *agade* i tehničke prirode koju zahtijeva zapetljana halahička analiza. Međutim, u dubini duše, postoji težnja da se ta dva područja ujedine.

Sa svjetlom ere otkupljenja, razlike između tih dvaju područja Tore postajat će sve manje. Ezoterični dio Tore postat će sve više otkriven, a zakonski dio Tore postat će sve više transcendentan. Zohar izražava posebnu povezanost Tore *Erec Jisraela* i Mesijanske ere koju babilonski Talmud karakterizira kao *temura*, „*namodjestak*“, a jeruzalemski Talmud kao *geula* – iskupljenje (*Zohar Hadaš, Rut*). ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Šoftim

Mi smo svi pobornici jednakosti i pravde. Cilj svakog demokratskog društva je da ima, koliko god je to moguće, nekorumpiran i pošten sustav sudstva. Međutim, s obzirom da su suci samo ljudi – bez obzira na to koliko obrazovani i altruistični bili, savršen sudski sustav još nikada nije postignut.

Bez obzira na to, kako bi društvo opstalo, dužni smo se pokoravati odlukama suda. Talmud ističe, „čak i ako ti kažu da je lijevo desno, a desno lijevo, poslušaj ih.“ Talmud kaže da je pogreška u suđenju jedan aspekt života... jer nakon svega, lijevo nikad nije desno, a desno nikad nije lijevo. Pa, kako se takve sudske pogreške ikada mogu ispraviti?

Odgovor na to pitanje obično dolazi nakon što prođe neko vrijeme i nakon što se zdravorazumsko razmišljanje primijeni na realnost života. Poznata izreka u židovskom životu oduvijek je bila „ono što mudrost ne može postići, vrijeme može.“ Nebo, da tako kažemo, svojom rukom tokom vremena ispravlja i sudske pogreške pa stvari uvijek na kraju ispadnu kako treba.

Ipak, Tora naglašava da, iako su sudske pogreške moguće pa čak i vjerojatne, mi trebamo slijediti odluke sudaca jer će u suprotnom u našem društvu zavladati anarhija i društvo će propasti. Odluke sudaca mogu se analizirati i s njima se ne moramo slagati, no suce moramo poštivati, a njihove će se odluke i realizirati. No, krajnja pravda dolazi s područja Nebeskog vodstva.

Židovska tradicija pripisuje sudske odluke ne samo načitanosti ili presedanima, već i zdravom razumu i intuiciji poštenja i jednakosti. Veliki rabi Israel Lipkin iz Salanta često je isticao da samo Nebo može uzeti u obzir sve aspekte, posljedice i rezultate suđenja, nagrade i kazne. Ljudski suci imaju ograničen pogled i perspektivu.

Svi smo svjesni zakona nehotičnih posljedica, koji prati sve zakonodavne i sudske odluke. Zato Talmud tako žalosno govori o B-gu koji je, da tako kažemo, zauzet poništavanjem mnogih odluka i djela vođa i običnih ljudi kako bi u ljudskim djelima i odlukama postigao božansku volju i svrhu.

Svi sudski sistemi sadrže proces osvrta i žalbe na odluke donesene na nižim sudovima. To je nepobitno shvaćanje da sudske pogreške postoje i da su vjerojatne u svim ljudskim poslovima. Stoga ne čudi što je fraza „pokušaj i pogreške“ svima tako dobro znana. Sudski sistem uvijek pokušava ispraviti i analizirati svoje odluke. Međutim, dok to čini, on je podložan predrasudama, unaprijed zamišljenim idejama te iskrivljenoj logici i odlukama. Bez obzira na to, Tora naglašava da su sudski sistemi neophodni za funkci-

oniranje društva. To je jedan od sedam temeljnih zakona Noahove tradicije. Tako, baš kao i u svim drugim aspektima života, Tora nas potiče da budemo najbolji što možemo biti, no da ostanemo svjesni naših ljudskih ograničenja.

Povijesne istine

Židovi se među sobom ne mogu dogovoriti oko ispravnog mjesta i ponašanja kod Zapadnog Zida u Jeruzalemu. Muslimani i Židovi ne mogu se dogovoriti oko sigurnosnih mjera potrebnih na Brdu Hrama u Jeruzalemu, a kamoli oko vlasništva i kontrole na tom području. Na površini, izgleda kao da su to nesuglasice zbog teritorija, sukobi moći i kontrole. No u stvarnosti, ti problemi imaju mnogo dublji korijen.

To su nesuglasice i svađe oko povijesnih istina i priča iz kojih je povijest izvedena. Muslimanski svijet je u ovo naše vrijeme zanijekao svu židovsku povijest. Oni poriču čak i samo postojanje židovskog naroda. Njihova je priča da su današnji Židovi zapravo Hazari ili Tatari ili Romi, a da su potomci nekadašnjih drevnih Hebreja koji su nekoć živjeli na Bliskom Istoku, odavno nestali.

Oni poriču da je na Brdu Hrama

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Berel Wein: Šoftim**

ikada bio Hram. Abbas piše doktor-sku disertaciju u kojoj niječe holo-kaust. I oni poriču pravo Židova na to da uspostave svoju državu i domovinu na području pretežito islamskog Bliskog Istoka. Povijesne činjenice su promijenjene i izokrenute kako bi se slagale sa pričom koja potiče nasilje, mržnju te voljan i bezrazložan teror.

Problem kontrole nad sigurnošću Brda Hrama je u povijesnoj priči koju muslimani pričaju o sebi i o nama. Oni si jednostavno ne mogu dozvoliti da odustanu od bilo kojeg pitanja, bez obzira na to koliko njihova priča bila tanka i nedosljedna, jer bi čineći tako pokazali da je njihova verzija povijesti vrlo manjkava i opasno pogrešna. I tako se bitka nastavlja teturajući od jednog incidenta ka drugom.

Slična se analogija može vidjeti i u vezi sa svađama koje se događaju oko Zapadnog Zida. I reformirani i konzervativni pokret židovskog društva osnovani su na pretpostavci da tradicionalni židovski život, ponašanje i vrijednosti nisu održivi u

ovoj modernoj eri. Zbog tog temeljnog vjerovanja, judaizam je kao način života potpuno izmijenjen. Osnovno vjerovanje u riječi Tore bilo je protumačeno drugačije, zatim je tekst malo izmijenjen i na kraju je cijela sveta knjiga zapravo odbačena.

Reformisti su izbacili hebrejski, Cion i Jeruzalem, no bili su prisiljeni ponovo razmisliti o tim stvarima i promijeniti svoje mišljenje nakon što im je Holokaust pokazao da Berlin nije novi Jeruzalem. Opustošeni mješovitim brakovima i neodrživom stopom nataliteta koja ne omogućuje buduću rast, pa čak ni opstanak, sada se bore za opstanak u parnicama i lažnom publicitetu dok njihov broj i dalje opada.

Svaki Židov može pronaći mjesto za molitvu na Zapadnom Zidu. Naprosto je tužno da toliko malo reformiranih i konzervativnih Židova to čini. Povijesna je istina da židovski život u Izraelu, pa čak i u dijaspori, nije nestao. Baš suprotno tome, on je postao snažniji i pronašao mnoge nove sljedbenike.

Osnovna pretpostavka ovih pokreta, da tradicionalni židovski život ne može opstati u modernom svijetu, opovrgnuta je. Lažne povijesne priče izgubile su svoje značenje.

Priča istočnoeuropskih Židova bila je ozbiljno ugrožena holokaustom. Nakon tog tragičnog događaja, ona je ponovo obnovljena. No, u osnovi je sada izmišljena i manjkava. Ona pokušava ponovo stvoriti svijet prošlosti koji bi se podudarao sa normama i društvenim potrebama sadašnjeg, mnogo drugačijeg svijeta.

Ignoriranjem stvarnih povijesnih činjenica, posljedice postaju štetne po židovsko društvo. Naše metode obrazovanja i društvene norme trpe jer pokušavamo stvoriti svijet koji nikada nije postojao. I težeći tome, izgubili smo osjećaj zadovoljstva i normalnosti, koji je unatoč siromaštvu i progonstvu, stoljećima bio znak židovskog života.

U pokušaju da dosegne nemooguće, često propuštamo priliku da učinimo ono što je potrebno i moguće u naše vrijeme i u našoj situaciji. Mnogo toga imamo za naučiti iz naše povijesti. No, ako je ona izvrnuta, to za nas postaje negativno, umjesto pozitivno. Pretvarajući se da je sve uvijek bilo savršeno i da su naši sadašnji problemi uzrokovani samo trenutnim zločincima, iluzija je koja nas skupo košta. Nikada se ne bismo smjeli bojati povijesne istine. Ona će nam uvijek dokazati što je pravo.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Yissocher Frand:

Mjera čovjeka je njegov osjećaj zahvalnosti

Tora opominje suce da ne budu pristrani, da ne izvrću pravdu i da ne primaju mito „jer mito zaslijepljuje oči mudrih i izvrće riječi pravednih“ (*Devarim 16,19*). Nijedan čovjek nije imun na kušnju mita. Mito napada čovjekovu sposobnost poštene prosudbe. Čak i ako je čovjek pravedan i izuzetno mudar – on nije iznad moći kušnje u koju dovodi mito.

Gemara u Kesuvos (105b) kaže: „Nije potrebno spominjati da je mito u novcu zabranjeno, no Tora nas uči da je čak i mito na riječima zabranjeno.“ Laskanje, ljubazne riječi itd. mogu utjecati na čovjekovu presudu. Gemara daje nekoliko primjera koji prikazuju kako su se pojedini Amora'im iz Talmuda ponašali prema mitu.

Shmuel je imao poteškoća prilikom prelaska preko klimavog mosta. Jedan mu je čovjek pružio ruku i pomogao da prijeđe most. Shmuel je pitao što ga je baš tada dovelo do

tog mosta. Čovjek mu je rekao da ima slučaj koji će biti iznesen pred sudom u kojem je sjedio i Shmuel. Shmuel se isključio iz tog slučaja budući da je od ovog čovjeka primio uslugu.

Slično tome, Ameimar je sjedio na sudu i pero je doletjelo na njegovu glavu. Jedan mu je čovjek prišao i skinuo pero. Kada je Ameimaru rečeno da će taj čovjek iznijeti svoj slučaj pred sud, Ameimar se isključio iz suđenja tog slučaja.

Treći slučaj dogodio se Mar Ukvi. Netko je pljunuo ispred njega, a jedan je čovjek prišao i prekrio pljuvačku. Mar Ukva se isključio iz slušanja njegovog slučaja na sudu.

U još jednom slučaju, čovjek koji je inače Rav Shmuelu b'Rebu Yossi svakog petka donosio proizvode, jednog se tjedna pojavio u četvrtak jer je tog dana imao sud na *Din Tora*. Rav Shmuel b'Reb Yossi isključio se iz suđenja tog slučaja kako ne bi bio 'podmićen' uslugom ranije

dostave tog tjedna.

Rav Pam *z"l*, pitao je pitanje vezano uz sve te događaje: Znači li to da su ovi Amora'im bili toliko prevrtljivi da je i najmanja usluga mogla utjecati na njih? Što je tako važno u svim tim uslugama? Jesu li ti Amora'im imali tako slabog karaktera da su mogli donositi odluke na temelju tako sporednih stvari? Rav Pam kaže da lekcija ove Gemare nije toliko o integritetu sudaca ili zaslijepljujućoj prirodi mita. Glavna lekcija koju nas Talmud ovdje uči jest koncept *hakaras hatov* (zahvalnosti). Ova Gemara nas uči kako su ovi Amora'im osjećali dug prema svakome tko im je učinio i najmanju uslugu.

Nama bi takve stvari bile beznačajne. Kao rezultat neosjetljivosti na atribute zahvalnosti, takve usluge naši radari ne bi ni registrirali kao nešto što iziskuje zahvalnost s naše strane. Mi to ni ne smatramo uslugama. Ali ljudi koji su visoko osjetljivi na atribut iskazivanja zahvalnosti, te stvari smatraju uslugama i to takvima koje bi bilo vrijedno uzvratiti.

Rav Pam objašnjava da mnogi problemi našeg društva izviru iz nedostatka osjećaja dužnosti da budemo zahvalni. Muževi primaju zdravo za gotovo ljubaznosti koje im iskazuju njihove žene, a žene isto to čine u odnosu na svoje muževe. Svi imaju očekivanja u odnosu na drugu stranu u braku jer „to je njegov/njezin posao!“ Zašto bi netko trebao primiti zahvalnost za to što radi svoj posao? Kada bi svaki supružnik razumio da stvari koje druga strana čini za njega treba prepoznati kao usluge, brakovi bi bili mnogo sretniji i stabilniji. Isto

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Mjera čovjeka je njegov osjećaj zahvalnosti**

vrijedi i u odnosu zaposlenika – poslodavca, kao i u svim drugim odnosima!

Rav Pam primjećuje: Kada bi roditelji imali zahvalnosti prema institucijama koje njih i njihovu djecu obrazuju, ješive i škole ne bi bile u financijskoj krizi u kakvoj se danas nalaze. Prečesto, stav ljudi je „Ja sam platio školarinu. Učinio sam svoj posao. Vi učinite svoj posao. Ne gnjavite me!“ Kada bi imali osjećaj zahvalnosti prema tim učiteljima i institucijama, njihovi bi darovi bili mnogo velikodušniji!

Rav Kook je, kada je još bio Rav u Europi, prije no što se preselio u Izrael, provodio ljeta na baltičkoj obali u Latviji, što je bio običaj mnogih europskih rabina. Tamo je bila dvorana u kojoj su skupljali minjane. Rav Reuvain Bengas bio je tamo jedne večeri i imao je *jarcajt*. U dvorani je bilo devet ljudi pa je jedan od njih izašao van potražiti desetog Židova za minjan. U međuvremenu, vani je jedan Židov također pokušavao skupiti minjan i skupio je točno desetoricu. Čovjek iz dvorane nije to shvatio pa je povukao jednog čovjeka izvana da dođe u dvoranu i popuni minjan.

Iako je sve to bilo nenamjerno, čovjek koji je organizirao minjan vani, uletio je u dvoranu i počeo vikati na Rav Bengasa i vrijeđati ga. Rav Kook, dobro poznat po svojoj velikoj ljubavi prema svakom Židovu, prišao je tom čovjeku koji je vrijeđao Rav Bengasa i ošamario ga posred lica zato što je osramotio *talmid hohoma*.

Taj se čovjek toliko naljutio na Rav Kooka da ga je odlučio odvesti na sekularni sud zbog toga što mu je nanio uvredu. Razvio se cijeli slučaj

iz toga. Mnogo ljudi pokušavalo je uvjeriti Rav Kooka da se jednostavno ispriča kako stvar ne bi otišla dalje. Rav Kook je odbio. Rekao je da bi se mogao ispričati kada bi bila riječ o njegovoj časti, no ovo je uključivalo čast Rav Bengasa koji je bio osramoćen. Rekao je: „Nije mi žao što sam ga ošamario. Morao sam se zauzeti za čast *talmid hohoma*. Neka me taj čovjek odvede na sud!“

Međutim, nakon nekoliko dana, čovjek se predomislio. Došao je Rav Kooku i ispričao mu se te mu rekao da ga neće slati na sud. Naizgled je ovdje bio kraj priče.

Godinama kasnije, Rav Kook je došao u Ameriku i prišao mu je onaj čovjek kojeg je prije mnogo godina ošamario u Latviji. Rekao je Rav Kooku: „Rabi, ne mogu vam dovoljno zahvaliti. Dugujem vam veliku zahvalnost.“ Zatim je izvadio zlatni sat i poklonio ga Rav Kooku. Objasnio je da je, nakon što ga je Rav Kook ošamario, njegov život u Europi postao mizeran. Postao je poznat kao Židov koji je vikao na Rav Bengasa i kao onaj kojega je ošamario Rav Kook. Nije imao dru-

gog izbora nego otići u Ameriku gdje ga nitko nije poznao. U Americi je postao milijunaš! Osjećao je da je ta dobra sreća rezultat šamara koji mu je zadao Rav Kook te mu je stoga htio izraziti zahvalnost.

Ponekad bismo se trebali osjećati zahvalnima čak i za šamar! Baš kao što su Amoraime osjećali zahvalnost čak i za sitne, naizgled beznačajne stvari. Isto vrijedi i za pravedne Židove u svakoj generaciji. Hofec Haim bio je *kohen* i nije mogao prisustvovati pogrebima. Kada je umrla žena koja je jednom donirala prozor njegovoj ješivi u Radinu (bio je to običan prozor – ne neki skupocjeni vitraj), on je, iako nije mogao ući na groblje i unatoč svojoj poodmakloj dobi, hodao cijelim putem do groblja iza lijesa kako bi ispratio tijelo do mjesta pokopa i time izrazio zahvalnost za prozor.

Kada bismo mi samo uvidjeli svoju obvezu da prepoznamo usluge – koliko god male bile – svijet bi bio puno bolje mjesto! ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Učimo li svoju djecu vrijednostima?

Ovotjedni odjeljak sadrži zakone vezane uz državnu upravu. Započinje imenovanjem i zadaćom sudaca. Suci moraju biti pravedni ljudi, poželjno je da budu bogati kako bi bili imuni na mito. Odjeljak završava zakonima za kralja. On ne smije imati previše žena – maksimum je 18!!! Ne smije prikupljati previše novca za sebe. Ne smije imati preveliku vojsku – vojska mora biti dovoljno velika da obrani zemlju, ali ne veća. Širenje 'židovskog carstva' mora se događati kroz ideje, a ne kroz vojsku. Mnoga velika carstva su došla i prošla. 'Židovsko carstvo' – carstvo etičkih vrijednosti monoteizma – još je uvijek snažno, 3000 godina od njegovog početka.

Ovaj odjeljak govori o sucima koje je židovski narod trebao postaviti. Ističu se dvije primarne svrhe – najprije, implementacija židovskog građanskog i kaznenog prava te zatim, definiranje i širenje vrijednosti koje su temelj židovskog društva.

I dok je ovo prvo uobičajeno u zapadnim zemljama današnjeg svijeta, ovo drugo ne postoji ni u jednom formaliziranom obliku.

Kada su zakoni poduprti vrijednostima, ljudima daješ razlog da ih se drže čak i onda kada bi to mogli izbjeći. No, kada vlast jednostavno uspostavi zakone, čim se ukaže prilika da se zakon prekrši iz osobne koristi, ljudi će biti krajnje kušani da to i učine.

Pa, gdje onda danas učimo vrijednosti?

U školi? Sjećam se učenja matematike, engleskog, čak i latinskog i sta-

rogrčkog u školi, ali ne sjećam se nijedne rasprave o vrijednostima – u 12 godina obrazovanja! Ni jedne. Škole uče ljude vještinama potrebnim za materijalni svijet, no ne i za

onaj duhovni.

Na fakultetu? Na Cambridge univerzitetu, možete steći diplomu iz anglosaksonskog, norveškog ili keltskog jezika, no ne postoji diploma iz etike, morala ili vrijednosti. Uvijek postoji neki sporedni predmet koji se time bavi, ali to su obično akademske rasprave, a ne iskreni pokušaje da oni koji u raspravi sudjeluju budu prožeti osjećajem za moralne standarde.

U sinagogama, crkvama, džamijama? Što se toga tiče, mogu govoriti samo iz perspektive judaizma, no bojim se da je i u drugim religijama slično. Prije svega, postoji velika tendencija da se više važnosti pridaje formi nego sadržaju, a zatim, općenito, oni koji bi mogli najviše

profitirati od religijskih vrijednosti su oni za koje je najmanja vjerojatnost da će se tamo pojaviti.

Uistinu, postoji samo jedno mjesto na kojem možemo učiti vrijednosti, a to je dom, obitelj. Sve prije spomenute institucije mogu dati veliku podršku obitelji, ali poanta je u tome da će stabilne obitelji sa stabilnim vrijednostima stvarati djecu sa snažnim moralnim kompasom. A budući da više baš i nemamo takvih stabilnih obitelji, što možemo očekivati? Bez tog temelja, moralno tkivo naših zajednica je u velikoj opasnosti.

No, traži se i više od toga. Da, svatko od nas tko ima obitelj odgovoran je da stvori okruženje u kojem će se moći razvijati emocionalno zdrava i moralno jaka djeca, no, kao što sam rekao, obitelji je potrebna podrška – i to je uloga sudaca iz ovotjedne *parše*. U naše vrijeme, to je posao vlasti – postaviti moralne temelje i držati ih se. Vlada se ne može zadovoljiti patroliranjem ulica i slanjem prekršitelja zakona u zatvore. Ona bi trebala najprije shvatiti zašto se kriminal događa i provesti plan koji će ljudima dati dobre razloge da žive dobrim životom. Rješenje nije financijske, već edukacijske prirode. U Velikoj Britaniji, naša vlada barem o tome govori. No, postoji značajni jaz između riječi i djela. Ako taj jaz ne premostimo, novac koji odvajamo za obrazovanje, bit će potrošen na kazneno pravosuđe. ■

Šabat šalom

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: ŠOFTIM

Ovaj Šabat čitamo parašu Šoftim koja uvijek dolazi na početku mjeseca Djevice - kao priprema za Novu godinu.

Paraša započinje odlomkom: "Postavit ćeš šoftim (suce) i službenike kod vratiju svih svojih gradova..." jasno ističući razliku kako se gleda na ulogu suca u današnjem društvu i kako se gledalo kod biblijskog suca.

Zohar objašnjava da riječ "sudac" znači ravnoteža. U svakome od nas postoje tri sile. Sila davanja - Desni stupac, *hesed* (suosjećanje), obzirnost; Lijevi stupac, sila primanja, procjena i snaga; i sila uravnoteženja - Središnji stupac, milost i sklad. Prema hebrejskom zakonu, kada netko bude proglašen krivim to je zbog toga što je stupio van ravnoteže, i svakako je tu u pitanju Lijevi stupac koji donosi prosudbu i egocentričnost koji su odgovorni za to. Uloga suca je, dakle, da prijestupnika dovede u ravnotežu i sklad, i to je značenje hebrejskog glagola *š.f.t.* Zohar na taj način naglašava da odlomak "Šoftim (suce) i službenike..." ukazuje da se ovdje radi o *micvi* (zapovijedi), a ne o razboritoj društvenoj potrebi. Zbog čega je to važno?

"*Micva*" je, prema Zoharu, čin koji povezuje nebesa sa zemljom, tijelo s dušom, duhovnu svijest s fizičkim ili svjetovnim postupkom. Kada sudac, službenik ili bilo tko na vlasti učini nešto s pozicije duhovne svrhovitosti, iz opredjeljenja da svoju

javnu ulogu spoji s B-žanskom misijom i ciljem, onda će se u skladu s time transformirati i pokretačka sila, kao i rezultati. Po prirodi čovjek svoje postupke određuje prema onoj "što tu ima za mene", ali kada je nečiji motiv isključivo egoistične naravi onda ne postoji ništa što bi ga natjeralo da raste i razvija se. To je razlog zašto postoji toliko nezadovoljstva javnim dužnosnicima širom svijeta.

Talmud uči da kako bi sudac svoj posao radio djelotvorno, on mora razumijevati da u svakoj osobi postoji B-žanska iskra koju treba voljeti, ispravljati i uravnotežiti. Sudac ili javni službenik koji ne shvaća da se nalazi na B-žanskoj misiji neuporabiv je u toj službi i njegov je rad manjkav. Načela kojima se treba rukovoditi su "ljubi druge kao što ljubiš sebe" i "čini ono što je pošteno i pravedno" (*Ponovljeni zakon 6,18*) - postupati s milosrđem, ljubavlju i odgovorno u Stvoriteljevo ime.

Ukoliko se ne postupi po tim na-

čelima dolazi do "*halala*". (Riječ "*halal*" znači praznina ili ponor, no također znači i tijelo ubijenoga). To nas dovodi do razumijevanja izraza: "Ako se nađe tko ubijen ...gdje u polju leži" (*Ponovljeni zakon 21,1*), suci i predstavnici vlasti tada moraju izračunati koji je grad najbliži tom tijelu, i suci se toga grada smatraju odgovornima za ubojstvo. Ti suci imaju izvršiti jedinstveni obred tijekom kojega izriču "Naše ruke nisu prolijele ovu krv, niti su je naše oči vidjele" (*Ponovljeni zakon 21,7*). Za ubojstvo Tora posebno odgovornima drži čelnike i predstavnike grada, one koji su odgovorni za društvenu pravdu u zajednici.

Rav Haim Vital objašnjava značenje "vrata" u retku "*Postavit ćeš Šoftim (suce) i policajce na vratima (u gradovima) ...*": oči, uši, nos i usta naša su vrata, tako da, ako im postavimo suce i policajce, ako se suzdržimo od gledanja, govorenja ili slušanja onoga što ne bismo trebali, onda smo na dobrom putu. ■

Neprocnjiva vrijednost čestitosti, Rabbi Daniel Travis:

Rana obuka II. dio

A ovo su potomci Jichaka, sina Avrahamova ... i Esav je bio vješt lovac, čovjek polja ... (Berešit 25,19. 27.)

Čovjek ne može nikada predvidjeti hoće li njegova slavna djela i porijeklo biti dovoljni da osiguraju da će se njegova djeca razviti u čestite, poštene osobe. Tko je bio veći od Jichaka? Pa ipak, on je bio otac tako podmuklog sina kao što je to bio Esav. Samo božanska pomoć u kombinaciji s molitvom i stalnom budnošću u pogledu njihovog rasta i razvoja može zaštititi čovjekovu djecu od toga da postanu pokvarena.

Kao dio svojeg podučavanja i odgoja, roditelj je dužan svog sina uputiti u financijske obveze vezane

za vođenje poštenog kućanstva. Na onoga koji zanemaruje ovu odgovornost gleda se kao da je, podučavao svog sina da bude lopov. Iako se to može činiti dosta grubo, treba se sjetiti da je dijete pod vrlo jakim utjecajem kako onoga što ga je njegov otac podučio tako i onoga što ga nije podučavao. Roditelj koji u svoje potomstvo ne usadi pravilan stav prema stvarima vezanim za novac, učinio je zapravo da njegovo dijete to smatra beznačajnim. Ovaj stav, u kombinaciji s negativnim utjecajima okoline i vlastitim neobuzdanim sklonostima djeteta, nastavit će rasti sve dotle da ga može dovesti do prihvatanja života kriminala.

Stoga je obveza kako roditelja tako i učitelja da u djecu svih dobnih skupina usade duboko razumijevanje važnosti poštenja, čestitosti u svim aspektima života. Ne treba nikada obećavati djetetu poklon, a onda odustati od toga, jer će mu to prenijeti poruku da nije potrebno stajati iza svojih riječi. Nadalje, iako je pod određenim okolnostima dopušteno odstupiti od činjenica da bi se ispunila *micva*, nikada to ne bi trebalo činiti djeci, čak niti iz plemenitih razloga, jer njihova izobrazba istiskuje druga činjenice. Pravilo je da je ključno da dijete u ranoj dobi iskusi isključivo istinu od odraslih osoba u svom životu. ■

Prevela Tamar Buchwald

Ozer Bergman - Breslov Research Institute:

Zar Je već elul???

Nije moguće. Upravo sam rastavio *suku* i spremio je. Bilo kako bilo, pogled na kalendar mi govori da je elul doista pred nama. To znači da je vrijeme za retrospekciju - pogled u prošlost i introspekciju - analiza sebe samoga, vrijeme za *tešuvu* (povratak B-gu). *Tešuva* (ili *čuva*) je *micva*. Pa, kao što činimo svaku drugu *micvu* s radošću, radimo tako i ovu.

Najjednostavnija svrha *tešuve* je promjena. Jesam li/nisam li radio ono što bih trebao/ne bi trebao raditi. Sada ću se promijeniti. Promišljat ću i propitivati vlastite misli i osjećaje, i zapravo shvatiti da je iskrenost svetija nego laganje, da bi B-g više volio da tiho poslušam dosadnog govornika na šabat nego da odem u *Kiduš* klub itd. Pročitat ću nešto od učenja Rebe Nahmana da razvijem pravi vjerski žar i ostvarim stvarnu predanost - onu koju ću ovaj put zadržati - i opa...tu je! *Tešuva*, promijenio sam se.

Ali *tešuva* je mnogo radikalnija promjena nego što to pokazuje jednostavna promjena u ponašanju. (Usput, nemojte dopustiti takvim ili drugim malim promjenama na bolje da vas zavaravaju. Promijenite jednu stvar i promijenili ste sve. Pobjoljšajte jednu stvar i sve se poboljšava.) Rebe Nahman piše:

Prije povratka čovjek još nema bitak. To je kao da on još uvijek ne postoji na svijetu. Doista, bilo bi mu bolje da nije ni stvoren (Eruvin 13b). Ali kad se pripremi da se pročisti i da se vrati ... on će tada postojati na svijetu - tj.,

"pripremio sam se da budem."

Sve dok ne napravimo *tešuvu* to je kao da ne postojimo. Dok ne napravimo *tešuvu*, bilo bi nam bolje da se nismo rodili. Dakle, ako si kažem da Rebe Nahman govori o prevrtljivim, izdajničkim oskrvniteljima šabata koji se hrane šunkom, pa, možda to mogu shvatiti. Takvi jadni, zabludjeli nesretnici podričaju B-žji plan za ovaj svijet ignorirajući Njegovu božansku volju i pritom dodatno zaslužuju čistilište za sebe. Ali ja? U redu, nisam savršen, ali da ne postojim? A što je s učenicima Rebe Nahmana, poput Reb Nosona i Reb Naftalija, kojima je zapravo bio govorio kad je prvi put iznosio ovu lekciju? Za njih bi bilo bolje da se nisu ni rodili? Stvarno?

Stvarno. Razmislite o tome kako Reb Noson komentira o ovoj lekciji:

Uistinu, za čovječanstvo nema postojanje na ovom svijetu. To je zato što u ovom svijetu ljudsko biće nema stvarne budućnosti - smrt je neizbježna i sa sobom ne nosimo ništa. Naše jedine pravo postojanje je ono što mi pripremimo za budućnost, vječni svijet. Naša *tešuva* u ovom svijetu je naša priprema da budemo, da postojimo ... u vječnom svijetu.

Budući da je življenje za ovaj svijet besmisleno, bilo bi bolje izbjeći tu bol i ono još gore što slijedi. Ali ako ovdje živimo da budemo spremni - da iščekujemo, takorekuć - da budemo rođeni u vječnom svijetu, to je život sasvim druge boje! Jedna od

najosnovnijih osobina koja nam je potrebna da bismo živjeli život *tešuve* - je strpljenje. Prema tome koliko je iskrena i istinita naša predanost promjeni, mi pokušavamo promijeniti svoje stanovište i ponašanje koji su se ukorijenili tijekom godina, možda i desetljeća. Neke *tešuve* promjene koje iskreno (očajnički!) želimo napraviti moraju zaplaviti protiv plime tisuća i tisuća odluka koje smo donijeli i djela koja smo do danas napravili suprotno Tori. To je jedan od razloga zašto nam je potrebno strpljenje.

Drugi razlog za strpljenje je da postoji mala prljava tajna o vršenju *tešuve*. Rebe Nahman nam govori da koliko god mi iskreni bili kada mislimo da se želimo popraviti i promijeniti, mi to zapravo nismo. Još uvijek postoji jedan majušni dio nas koji ne bi imao ništa protiv da samo još jednom makar malo okusi neko zabranjeno voće. Tako, čak i nakon dugog procesa vršenja *tešuve*, mi moramo iznova i iznova vršiti *tešuvu* kako bismo uklonili taj nepoželjni djelić želje.

Rebe piše da je suština *tešuve* ostati miran (izvana) i bez riječi (iznutra) kada nas vrijeđaju i napadaju. Ova šutnja je vježba strpljenja, vježba poništavanja stanovišta i ponašanja na koje smo se previše navikli, zamjena želje za nedopuštenim sa stvarno iskrenom *tešuvom*, zamjenu ne-života istinskim životom. a gutn Shabbos! Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Uu prosvijetljenom biću (*haiš hanelavev*) ne postoje podjele, čak niti u našem svijetu, zato što ono jasno vidi da cjelovitost života proizlazi iz jedinstvenog

Izvora odozgo. Jer, kad bi se gornji svijet reducirao u ništa, makar samo za nezamjetni trenutak, nestao bi isto tako i donji svijet. Kao što je gornji svijet čitav jedinstvo i jednostavnost, tako nužno mora biti i u našem svijetu. Prosvijetljeno biće ne obraća pažnju na naizgled odvojene posude (*keilim*), jer one su različite samo iz perspektive primaoca.

Ali, govor je, već po svojoj prirodi, jednostavno jedinstvo, pa on tako sjedinjuje donji svijet s onim gornjim. Govor se tako može uspeti, stepenicu po stepenicu, do samog vrha, gdje su sve prividne razlike opet samo jedno jednostavno jedinstvo. ■

Magid iz Mezriča

Često se događa da čovjek koji traži savjet,

i sam zna odgovor,
premda toga još nije svjestan. ■

R. Pinhas iz Koreca

Kad se gledaju sa strane,
oprezna i lijena osoba izgledaju isto.

Obje trebaju dosta vremena
prije nego što nešto učine.

Oprezna osoba treba vremena
da bi promislila kako djelovati.

Lijenčina se uopće ne zamara promišljanjem. ■

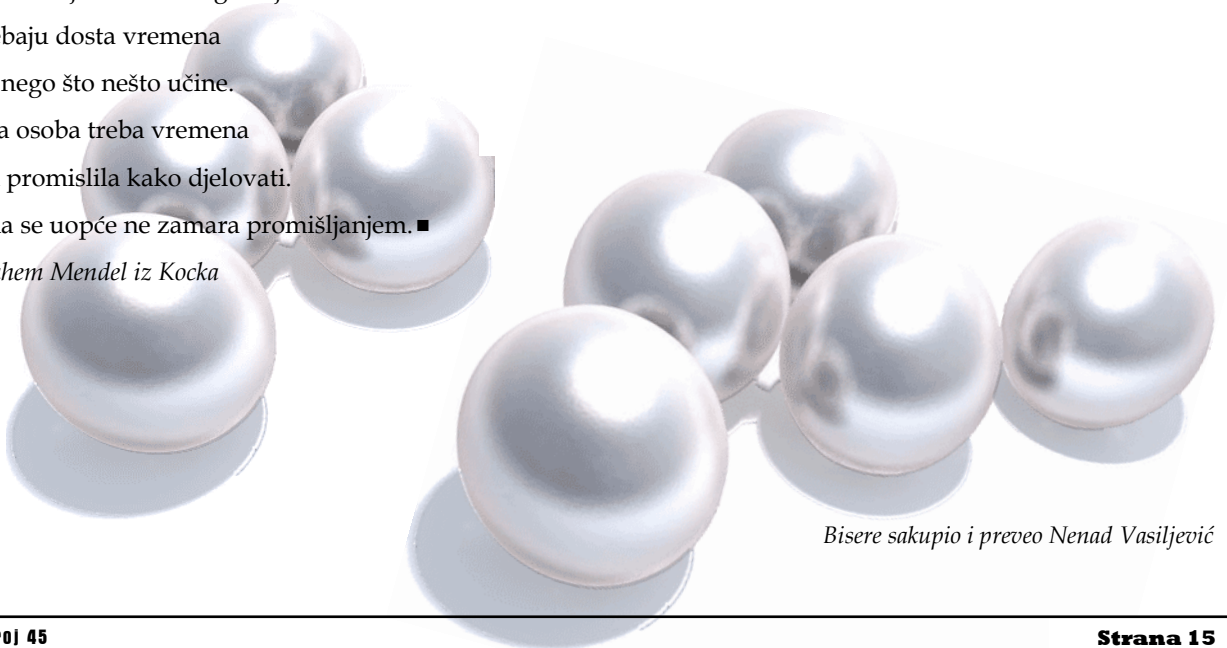
R. Menahem Mendel iz Kocka

Zapjevaj što češće neku melodiju.

To će ti dati novi život

i ispuniti te srećom. ■

R. Nahman iz Breslova

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

40. Pozitivna je zapovijed baviti se slučajevima poništenja zavjeta i zakletvi

kao što Pismo kaže, *Kada čovejk zavjetuje zavjet Vječnom, itd. (Bemidbar 30,3). To znači da ako onaj koji je dao zavjet požali zbog toga i žao mu bude zbog toga što se dogodilo, on treba doći učenjaku znalcu, ili k trojici običnih ljudi ako tamo nema učenog znalca; i on kaže, „Ja sam se zakleo, ili zavjetovao, u vezi toga-i-toga, pa sam požalio. Da sam znao da ću do te mjere trpjeti zbog toga, ili da će mi se ovo dogoditi, ja se ne bih zo zavjetovao ili zakleo.“ Tada će mu učenjak ili trojica običnih ljudi reći, „Jesi li već požalio zbog toga?“ našto on odgovara, „Da.“ Na to mu oni kaže, „Dopušteno ti je,“ ili „Oprošteno ti je,“ ili „Otpušteno ti je.“*

Ovo vrijedi na svakom mjestu i u svako vrijeme.

Negativne zapovijedi

59. Negativna je zapovijed da se ne uzme od dužnika silom predmet kao jamstvo (zalag)

jer Pismo kaže, *nećeš ući u njegovu kuću da uzmeš njegov zalag (D'varim 24,10). On [zajmodavac] ne smije uzeti ono što je dano u zalag od njega [koji je uzajmio] osim putem suda. A čak i sudski izvršitelj koji dođe da to uzme ne smije ući u kuću da to uzme, već mora ostati vani; jer Pismo kaže, Stajat ćeš napolju (D'varim 24,11). Zajmo-primac treba ući u kuću i iznijeti mu založeni predmet, kao što Pismo kaže, a čovjek kojemu si dao zajam iznijet će ti van jamčevinu (D'varim 24,11). A što se jamca tiče, dopušteno je uzeti mu silom stvar kojom jamči, i ući u njegovu kuću i uzeti zalag; jer je rečeno, Uzmi mu plašt, jer je jamčio za stranca (Mišlej 20,16). Zato također ako netko treba dobiti obeštećenje od svog bližnjeg, bila to nadnica za negov rad ili isplata za najam njegove životinje, njegovog alata ili njegove kuće: dopušteno mu je da uzme zalag bez sudske odluke. On može ući u kuću drugoga i uzeti stvar koja je zalag za njegovu isplatu. Ali ako je pretvorio naknadu koju mu duguje u zajam drugome [da ga isplati], zabranjeno je.*

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarca tako i za ženu. ■

U najkraćim crtama: Paraša Šoftim

1. i 2. alijot: Moše iznosi pojedinosti najvažnijih obilježja suca: sposobnost da ostane objektivan i moć da odbije mito. Jedino na što se šofet treba usmjeriti je da on mora biti izvršiti B-žju volju onako kako je detaljno opisana u halahi. Ništa ga ne smije spriječiti u obavljanju njegove pravične zadaće.

Idolopokloničke prakse moraju se iskorijeniti i kažnjavati. Obožavanje idola predstavlja najveću izvrtanje pravde time što zamjenjuje božanske pravdu ljudskim nedostacima i željama.

Sanhedrin je naša izravna veza s božanskom namjerom, i kao što je navedeno u *pasuku* 17,11, presude i interpretacije Vrhovnog suda smatramo B-žjim uredbama.

Naš monarh mora biti izabran zbog svoje čvrste privrženosti B-gu, Tori i

narodu. Zbog toga mora napisati svoju Sefer Toru i u svakom je trenutku imati sa sobom. On prije svega mora biti *šofet*, sudac.

3. i 4. alijot: Moše se ponovno pozabavio ulogom plemena Levi, ponovno naglašavajući brigu i pažnju koju im je ostatak nacije dužan pokazivati. Oni su naši učitelji. Bez njihova poučavanja nećemo ni razumjeti, niti moći pravilno primjenjivati pravdu.

5. alija: Da bi pravda postojala, ona mora biti prihvaćena kao božanska odluka. Samo se B-žjoj pravdi može vjerovati da je uzela u obzir sva odstupanja i mogućnosti. Moše je uputio svoj narod u pogledu istinskog Navija - proroka i lažnog proroka. Niti jedan drugi oblik proricanja ne smije se upotrijebiti za utvrđivanje B-žanske pravde, a sve lažne proroke i meto-

de proricanja mora se uništiti. Naš pravosudni sustav utvrđuje vrijednost ljudskog života, te Moše je ponovno prolazi zakone o nenamjernom ubojstvu u odnosu na namjerno ubojstvo.

6. i 7. alijot: Kraj *Parše Šoftim* razmatra o ispravnim i lažnim svjedocima, kao i pristupu Tore ratovanju. Možda se pravosudna kvaliteta nacije u konačnici može ocijeniti njezinim ponašanjem tijekom rata, više nego u vrijeme mira.

Paraša završava s jedinstvenom *micvom* o *egla arufa* i procesom kroz koji zajednica preuzima odgovornost za neriješena ubojstva. Ovaj obred, koja pokazuje neprocjenjivu vrijednost života, možda je i najrečitiji izraz B-žjeg pravosudnog sustava. ■

U najkraćim crtama: Haftara Šoftim

Izaija 51,12 -52,12

B-g, govoreći kroz Navi Jišajahua, uspoređuje razliku u situaciji u kojoj se nalazi Izraelu dok je u izgnanstvu s onom kako će stvari izgledati u vrijeme njegova izbavljenja. Haftara na mnogo načina nastavlja temu pravde iz *parše*. "... Evo, oduzeo sam ti čašu

slabosti ... i staviti ću je u ruke onih koji vas sile da lutate ..." (51,22-23) Na kraju, Izrael će se vratiti u zemlju, a naši će tlačitelji biti kažnjeni.

U zadnjem dijelu haftare (52,7-9) Navi prorokuje dolazak Elijahua Hanavia koji će najaviti dolazak Maši-

jaha i obnovu Jerušalajima. "Kako su lijepe noge glasnika na gorama dok najavljuju mir, najavljuju dobre vijesti, najavljuju spasenje ..."

Naše otkupljenje koje će uskoro biti najavljeno najveća je utjeha koju B-g može ponuditi svojoj djeci. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Šoftim

Ako se vratiš, o Izraele ... vratit ćeš se Meni (*Jeremija* 4,1).

Danas je prvi dan mjeseca elula, posebno pogodnog razdoblja za *tešuvu*, budući da je to mjesec prije Roš hašane, Dana suda.

Učenjaci kažu da hebrejska slova riječi *elul* tvore akrostih retka u Pjesmi nad pjesmama: *ani le dodi vedodi li/ja* sam odana svom dragom i On je odan meni (6,3). Pjesma nad pjesmama upotrebljava odnos između

mladoženje i njegove mlade kako bi oslikala odnos između B-ga i Izraela. Svako razdvajanje među njima izaziva intenzivnu žudnju jednoga za drugim, oni uistinu postaju „bolesni od ljubavi“ (2,5).

Ljubav između B-ga i Izraela je bezuvjetna. Čak i kada se Izrael ponaša na način koji rezultira udaljavanjem, ta ljubav ne jenjava. Izrael ne mora obnavljati B-žju ljubav jer je ona vječna, i Njegova je čežnja da Mu se Izrael vrati toliko intenzivna da će ga na prvi znak da je Izrael

voljan ostaviti se grešnih puteva koji vode k udaljavanju, B-g smjesta prigrliti.

Pjesma nad pjesmama opisuje patnje koje je Izrael pretrpio od ruku njegovih neprijatelja, i možemo zaključiti da je B-žanska tuga zbog patnje Njegovog voljenog Izraela velika. *Tešuva* je dugotrajan proces, ali jedino što je potrebno da bi se prvobitni odnos obnovio je početak: iskreno žaljenje što smo odstupili od Njegove volje, i riješenost da se vratimo. ■

Rabbi Shaul Youdkovitch, Live Kabbalah:

MJESEČNI ZOHAR: MJESEC ELUL – DJEVICA

Roš hodeš elul simbolizira početak razdoblja od 40 dana opraštanja i preispitivanja koje završava završnom molitvom na Jom kipur (*Neila*). Ovo vrijeme se, prema biblijskoj tradiciji, pripisuje događajima vezanim uz objavu na brdu Sinaj. Kao što znamo, Moše je prve ploče razbio kad je sišao s brda Sinaj i vidio da su se ljudi upleli u grijeh sa Zlatnim teletom. Kasnije se Moše ponovno vratio na goru na još jedan vremenski period, koji je započeo na *Roš hodeš elula*. Moše silazi 40 dana kasnije, na Jom kipur, držeći nove ploče i donosi poruku pomirenja i praštanja. Kabalisti kažu da ovi dani imaju jedinstvenu odliku praštanja, pokajanja i pomirenja još od šest dana stvaranja i zato su se događaji na gori Sinaj upravo i zbili u to doba godine.

Koji je smisao pokajanja?

Dani *elula* poznati su kao dani *tešuve* (pokajanja), od riječi *Lašuv* (לשוו) vratiti se) - vratiti se sebi, svojoj istini, svojoj stvarnoj unutarnjoj povezanosti. Rabin Nachman iz Breslava kaže da hebrejska riječ *tikuna* (תיקון) ispravak) sadrži ista slova kao i riječ *tinok* (תינוק) beba). To znači da se osoba, koja ispravlja sebe tako što uklanja odvajanje i iskapčanje iz svoje duše, vraća u prvobitno stanje, kao kada je bila beba, nešto poput ponovnog pokretanja svih sustava, i to je svrha tih četrdeset dana – da se riješimo svoje

patnje, boli i svog iskrivljenog ja, te da se vratimo svom istinskom ja. To je svrha stvaranja i tajna putovanja tijekom mjeseca *elula*.

Što je to što mjesecu *elulu* - Djevici, daje ovu značajnu kozmičku odliku?

Roš hašana - Nove godina

Prema Zoharu, hebrejska Nova godina je vrijeme kada se Svemir vraća u dan svog stvaranja, a to je stoga da nam pruži priliku da si olakšamo proces *tikuna*. Jednom kad *Roš hašana* započne, sila života koju osoba posjeduje nestane, i ona je, teoretski, mrtva. Srećom, životna snaga Nove godine počinje ulaziti u tom istom trenutku, te ona počinje naše duše puniti obiljem za godinu koja dolazi. Stvoritelj nam daje beskonačno bogatstvo, jer je beskonačnost Njegova suština. Međutim,

previše puta nam se čini da jedva da smo imali ikakve sreće!!! To se događa zato što nam osjećaji boli, ljutnje, sebičnosti, jada, osjećaj da smo žrtve, koje posjedujemo, ne dopuštaju protok beskonačnog blaženstva koje je dostupno toga dana da nam ispuni duše. Srećom, čak i kada smo povezani na pogrešnu frekvenciju, Stvoritelj i dalje uspijeva ubrizgati malo sreće, života i hrane, tako da možemo proći još jednu godinu. U tu su svrhu na nebu stvoreni ti dani *elula*, tako da se možemo pripremiti za stjecanje sreću i obilja koje nam se nudi na *Roš hašanu*.

Djevica

Kao što je navedeno u prethodnim člancima, Sefer Jecira (Knjiga stvaranja) – koja se pripisuje praocu Abrahamu – nam kaže da su 22 hebrejska slova ono od čega je načinjen Svemir. Što znači da slova predstavljaju duhovne frekvencije koji su stvorile naš svemir. Slično tome, 80-ih godina 20. stoljeća objavljena je teorija (super)struna, koja tvrdi da je svijet izgrađen od 22 temeljne frekvencije (10 dimenzije i 12 čestica). Problem je, međutim, to da suvremeni fizičari ne znaju kako te frekvencije/strune, o kojima se tako mnogo govori, utječu na naš život.

Sefer Jecira nas uči da su 22 frekvencije, predstavljene s 22 hebrejska slova, alati koji se koriste za prijenos duhovnog bogatstva. Prema kabali svakim mjesecom upravljaju dva

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Shaul Youdkevitch: Zohar: Mjesec Elul – Djeвица**

hebrejska slova; jedno upravlja planetom koja dominira mjesecom, a drugo upravlja astrološkim znakom mjeseca. Planeta *elula* je *Kohav* (כוכב Merkur), a kontrolira ga slovo (ר reš), dok Djevicom upravlja slovo (׳ jud).

U Tori djeluje kao da svako slovo, kada ga se crta, započinje iz slova *jud*. Što znači da je slovo *jud* sirovina iz koje su stvorena sva slova. Slovo *jud*, iz kojeg je nastao *elul*, ima numeričku vrijednost 10. To nas uči da se svih deset *sefirot* Drva života nalaze u njemu. To također ukazuje da su ljudi u ovom znaku istinski povezani s besprijetnošću, i zbog toga su poznati po svom perfekcionizmu i kritičnosti. Oni imaju sklonost usredotočiti se na pojedinosti, te time propuštaju cjelokupno viđenje stvari. To je ne-duhovna strana Djevice. Međutim, duhovna strana im je silni poriv koji ih potiče da traže savršenstvo, ili da ga čak proizvedu. Duhovna dimenzija ovog znaka je da kritiku pretvore u unutarnji, konstruktivni rad, da se brinu za druge i služe.

Zohar nas uči da je korijen riječi בתולה (*betula* - Djeвица), בתואל (*betuel*) što znači kćer (ובתו) ili kuća (ביתו) B-žja (El אל). Ova dva značenja ukazuju na snažan poriv Djevice za savršenstvom, jer B-žja kći (i kuća) mora biti savršena bez ustupaka. Odatle dolazi sposobnost Djevice da stvaraju okruženja istinskog savršenstva kao dizajneri, arhitekti, is-

cjelitelji i terapeuti.

Kao što je navedeno, Djevicu kontrolira Merkur (כוכב *Kohav*), što govori o naravi brzog razmišljanje koje se povezuje s Djevicom. S jedne strane, možemo misliti da će Djeвица, koja pripada zemljanim znakovima, biti obilježena praktičnošću i polaganim razmišljanjem, no, zbog toga što je treća od ljetnih znakova (Rak, Lav, Djeвица), Djeвица se smatra zrakom zemaljskih znakova, i otuda njihovo brzo razmišljanje i govor.

Još jedan faktor koji utječe na karakter Djevice je slovo ר (*reš*) koje kontrolira *Kohav* (Merkur). Naziv ovog slova *reš* na aramejskom znači "loše". Poznato je da pomanjkanje i glad obično dovode do postignuća (za razliku od onih koji imaju sve i radije se ne bi ni oko čega potrudili, nego samo sjedili i ništa ne radili), stoga je u *Kohavu* sadržana suština potrage za pravim stvarima i za savršenstvom.

Također, *Kohav* ("zvijezda" na he-

brejskom) nema ime poput drugih planeta, već se njegovo ime sastoji od dva dijela: slova *kaf*, *vav* (כ) i *kaf bet* (כב). *Kaf*, *vav* (כ) imaju brojčanu vrijednost 26 koja je i brojčana vrijednost Stvoriteljevog imena, Tetragrama. *Kaf*, *bet* (כב) ima brojčanu vrijednost 22, što znači 22 slova hebrejskog alef-beta koji su gradbeni elementi stvaranja. Kombinacija tih dviju suprotnih glavnih dijelova našeg svemira je krajnji simbol ideje zajedništva i istinske komunikacije. *Kohav* podrazumijeva vezu između neba i zemlje, Svjetlosti i "posude", tijela i duše, i to je razlog zašto nam od svih mjeseci upravo *elul* daje priliku da napravimo *tešuva* (pokajanje), vratimo se i ponovno se povežemo sa svojim istinskim ja.

Prema tradiciji, naziv mjeseca čine prva slova fraze "אני לרדוי ודוילי" (Ja sam od dragoga svojeg, i moj je dragi moj" (*Pjesma nad pjesmama* 6,3), jer se u ovom mjesecu možemo povezati s ljubavnom pričom između duše i Stvoritelja. Budući da tijekom *elula* svi mi dobivamo neke vrline Djevice, to je vrijeme da preispitamo, očistimo i preuredimo svoje misli i osjećaje. Hajde da iskoristimo Djevicu da se vratimo k sebi i oslobodimo svih emocija i misli koje nas drže podalje od savršenstva. ■

Prevela Tamar Buchwald

WE DO NOT SEE THINGS
AS „THEY ARE“, WE SEE
THINGS
AS „WE ARE“

THE TALMUD

Iz domaćeg tiska

PREŽIVIO AUSCHWITZ

Umro najstariji čovjek na svijetu

Večernji list 11.8.2017.

Iza njega je ostalo sedmero djece, unuci i praunuci

najstariji čovjek na svijetu, **Israel Kristal** koji je preživio holokaust, umro je u Haifi u 113. godini.

Kristalova kći **Schulamit Kristal** potvrdila je za agenciju dpa vijest o njegovoj smrti nakon napisa koji je objavio list

Haaretz. Guinnessova knjiga rekorda je u ožujku 2016. do dijelila Kristalu naslov najstarijeg čovjeka na svijetu. Kristal je svoj 113. rođendan proslavio 15. rujna 2016. Kristal je rođen 15. rujna 1903. u poljskom gradu Zarnowu, a 1944. je deportiran u **nacistički logor u Auschwitzu**. U holokaustu je izgubio suprugu i dvoje djece. U Izrael je emigrirao 1950. Iza njega je ostalo sedmero djece, unuci i praunuci. ■

EKSPERT ZA HOLOKAUST

Svet ni ne zna za Jasenovac, po zverstvima hrvatski logor bio strašniji od Aušvica'

Večernje novosti, 26.7.2017.

Profesor Gideon Grajf, izraelski ekspert za Holokaust, o najvećem koncentracijskom logoru u NDH. Hrvatske ruke ovde su potpuno prekrivene krvlju nevinih Srba, Roma i Jevreja

TEŠKO je poverovati da je čak i danas, krajem jula 2017. godine, Jasenovac prilično nepoznat u međunarodnim okvirima, uprkos ogromnoj važnosti koju ima ne samo za regionalnu već i za evropsku i istoriju Holokausta. Jer, i logor Jasenovac i drugi logori iz njegovog "sistema" u Hrvatskoj, od ostalih nacističkih logora razlikuju se iz dva razloga. Prvi je da su, po svedočenjima malobrojnih preživelih, mučenja u Jasenovcu bilo mnogo monstruoznija i demonskija nego u Aušvicu i ostalim nacističkim logorima, a drugi razlog je što je nastao i postojao bez i najmanjeg učesća nemačkih vojnika. Bio je to pakao na zemlji. Zato su u Jasenovcu hrvatske ruke potpuno prekrivene krvlju! Ovo je u razgovoru za "Novosti" u utorak rekao profesor dr Gideon Grajf, glavni istoričar izraelskog Instituta za obrazovanje, dokumentovanje i istraživanje Holokausta "Sem olam". Ovaj vodeći istoričar Udruženja za obrazovne projekte o Holokaustu u

Majamiju boravio je ovih dana u Beogradu i u Zajednici jevrejskih opština Srbije u utorak je govorio u okviru tribine posvećene najvećem logoru smrti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Iako ga posle više od četiri decenije rada smatraju jednim od vodećih stručnjaka za Aušvic i Zonderkomando, profesor Grajf se poslednje dve godine s posebnom pažnjom posvetio izučavanju Jasenovca. Za narednu godinu najavljuje objavljivanje knjige "Jasenovac - Aušvic Balkana", a jedan je od urednika zbornika "Pravo na nezaborav - Jasenovac", objavljenog u aprilu ove godine pod pokroviteljstvom Ministarstva spoljnih poslova Srbije.

- Za ovaj strašni logor davno sam čuo, ali nisam mnogo znao o njemu - kaže profesor Grajf. - Detaljnije sam počeo da ga proučavam pre dve godine. Poražavajuće je, međutim, što mnogobrojne moje kolege, iako su istoričari ne znaju ništa o Jasenovcu. Čak ne znaju ni u kojoj državi je bio, a kamoli da ga lociraju! A istorija ubijenih u Jasenovcu nije samo istorija smrti već istorija o zverstvima, zlu, sadizmu i nečoveštvu. U koncentracijskim logorima koje su vodili Hrvati smrt je smatrana vrhunskom vrednošću. Zlotvori

su uživali u mučenju svojih žrtava i stalno su iznalazili nove načine torture. Sama smrt nije im bila dovoljna, već je morala da potraje i da izazove bolne patnje do samog kraja.

Zastrašujuće je, po rečima našeg sagovornika, što su takvu torturu u Jasenovcu doživljavali odrasli, ali što je još strašnije i deca i - bebe

- Za Jasenovac je važno znati i zato što je, među nacističkim logorima, jedinstven po tome što je u svom sistemu imao i logore za decu - kaže profesor. - Nemci su imali logore za žene, muškarce ili mešovite u kojima su sa odraslima bila i deca. A Hrvati su otišli korak dalje i imali čak i dečje logore. Strahota! Ti tek rođeni mališani su za nekoliko meseci života doživeli samo okrutnost i sadizam!

Jasenovac je, po rečima našeg sagovornika, bio sličan drugim koncentracijskim logorima po tome što u njima nije bilo dovoljno samo ubiti žrtve, već ih je trebalo izložiti i torturi i poniziti ih pre smrti.

- Tako su i Hrvati kao Nemci svoje žrtve ubijali dva puta - nastavlja profesor Grajf. - Ali strašna je i nesporna istina da su čak i nemački oficiri koji su

posećivali Jasenovac i druge logore u Hrvatskoj bili zgranuti brutalnošću koju su u njima videli. Već 10. jula 1941, Edmond fon Honstenau, nemački vojni ataše u Zagrebu, piše Hajnrihu Himleru da su nemačke trupe "nemi svedoci brutalnosti ustaša nad Srbima, Jevrejima i Romima".

Zbog svih strahota koje je za minule dve godine obimnih istraživanja saznao o Jasenovcu, profesor je odlučio da deo svog rada posveti njegovim žrtvama.

- Glasovi stotina hiljada nevinih žrtava Jasenovca i svih logora smrti u Hrvatskoj, koji su surovo i na najbrutalniji način pogubljeni, dozivaju nas iz utrobe zemlje sa molbom da ne budu zaboravljeni - kaže profesor Grajf. - Mi koji smo preživeli moramo da čuvamo njihov eho. Moramo da iz sve snage podignemo glas kako bi se za njihovo stradanje i patnje čulo širom sveta. Taj naš glas, zapravo, mora da bude vrisak pošto njihove ubice Hrvati sa svojim prijateljima sve jače pokušavaju da izbrišu tragove zločina, da ponovo pišu istoriju i da izvrgnu činjenice. Štaviše, uvereni su da njihov revizionizam može da uspe. Ali siguran sam da nisu u pravu i da neće uspeti. ■